Sztuka na skorupce - wywiad z kustoszem Muzeum Wsi Opolskiej

Miasto
Kultura

15.04.2022 g. 09:00

W 2019 roku kroszonka opolska została wpisana na listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Warto popularyzować ten fakt i przekazywać wyjątkową dla naszego regionu wiedzę i tradycję tworzenia tych kruchych i

znanych na całym świecie maleńkich dzieł sztuki.

Tradycja zdobienia jaj w naszym regionie sięga drugiej połowy X w., o czym świadczą wykopaliska archeologiczne na opolskim Ostrówku. Z kolei technika rytownicza pojawiła się na Opolszczyźnie najprawdopodobniej pod koniec XIX w.

Wzory wydrapywano na zabarwionych kurzych jajkach przy użyciu ostrych narzędzi. Miejscowa ludność nadała im nazwę „krousanki” od słów „krasa”, oznaczającego czerwień lub urodę oraz „krasić” – ozdabiać, zdobić. Twórcy ludowi zajmujący się zdobieniem jaj techniką rytowniczą doskonale wiedzą, jak kruchym tworzywem jest jajko. Pani **Ewa Olbryt**, **członkini stowarzyszenia „Opolskie Dziouchy”** od dwóch lat mierzy się z tą niełatwą sztuką:
– *Proces wykonywania kroszonki jest długotrwały, chociaż dużo prostszy niż kiedyś. Dawniej twórczynie ludowe, zanim wydrapały jajka, poddawały je wielogodzinnemu procesowi gotowania. Dziś wystarczy zamówić gotowe wydmuszki przez internet. Najważniejszą regułą, gdy rozpoczynamy swoją przygodę z kroszonkami, jest wykorzystywanie śnieżnobiałych jaj, które mają dobrze wyschniętą skorupkę. Dzięki temu wydmuszki nie pękają, a wydrapywany wzór jest widoczny. Na ogół wykorzystuje się jaja kurze, ale także gęsie lub strusie. Te ostatnie szlifuje się wstępnie papierem ściernym.*

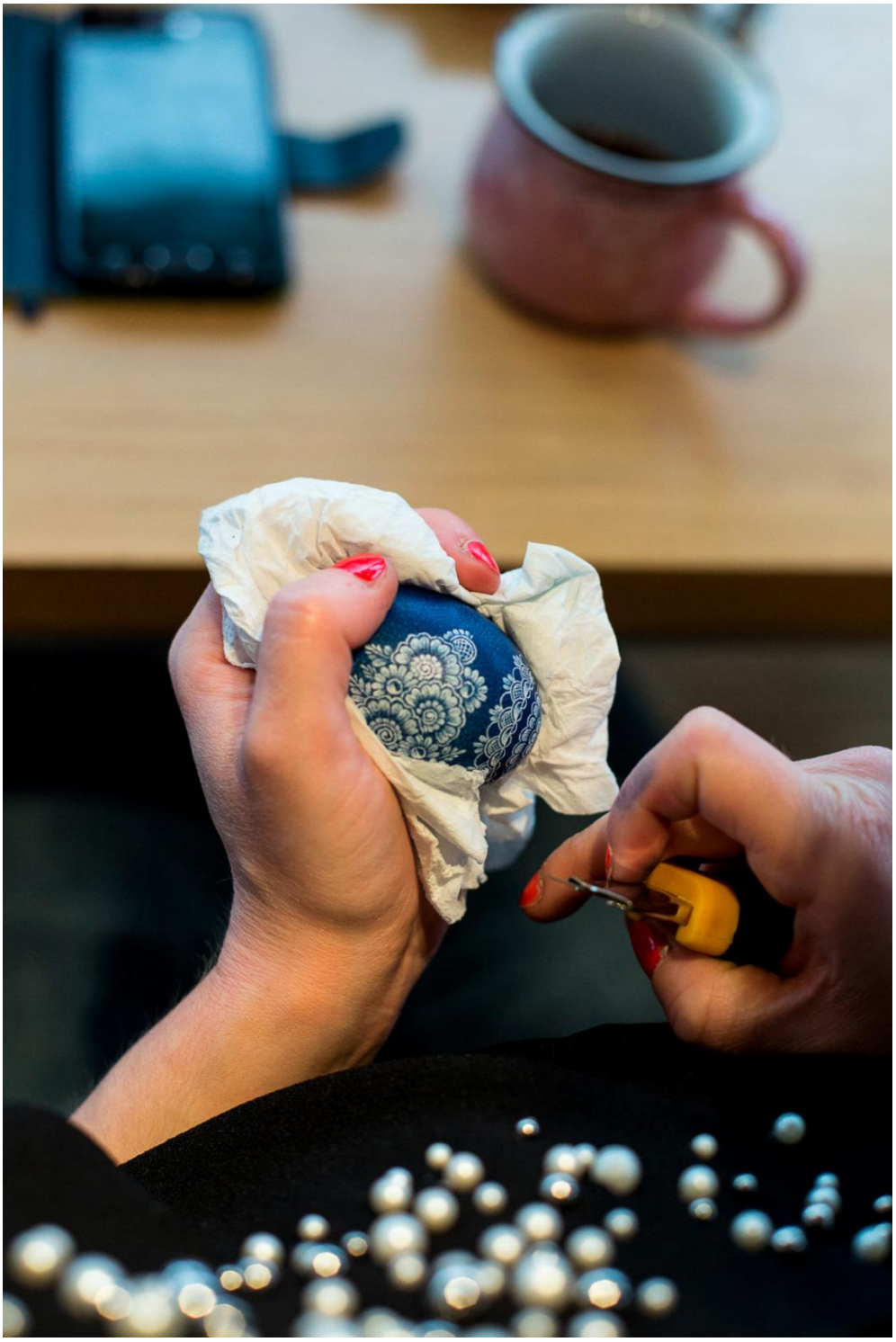
Kolorystyka i wzornictwo

Dawniej jaja barwione były na kilka podstawowych kolorów. Miało to związek z dostępem do naturalnych barwników. Najbardziej elitarną była kroszonka w kolorze czarnym, którą otrzymywał ktoś najbardziej szanowany w danej społeczności np. nauczyciel czy hrabia.

– *Jeśli chodzi o eksponowanie wzorów, dzięki kontrastowi barw, najlepiej wyglądają motywy na jajach farbowanych na ciemne kolory* – tłumaczy Ewa Olbryt. *Obecnie twórcy ludowi barwią jaja w farbach chemicznych, z których najpopularniejszymi są farby do tkanin, stosowane z powodzeniem już od lat 50. XX w. Na opolskich kroszonkach najczęściej występują różnorodne kwiaty i ulistnione gałązki.*

– *Od wielu lat motywem przewodnim są motywy roślinne. Tworzenie wzoru opolskiego to budowanie bukietu kwiatowego, zaczynającego się od jednego kwiatka i dodawania kolejnych* – wyjaśnia Opolska Dzioucha. *Początkowo kwiaty wydrapywane na skorupce były stosunkowo duże i mało precyzyjne. W ostatnich latach zdobione jaja mają mniejszy, ale przejrzysty wzór. Istnieją ściśle określone zasady w budowie tradycyjnego wzoru, jednak każdy twórca ma swój własny niepowtarzalny i rozpoznawalny.*

– Ja w swojej twórczości stosuję kształty z pierwszych kroszonek – takie najbardziej proste i klasyczne. Oczywiście odpowiednie zaplanowanie i skomponowanie tego wzoru, tak by pasował do danego jajka, stanowi największą trudność – mówi Pani Ewa.

Dizajn po opolsku

Kroszonki są najbardziej rozpoznawalnym elementem kultury ludowej Śląska Opolskiego, znanym nie tylko w całej Polsce, ale także na świecie. Charakterystyczne dla nich bogate wzornictwo zostało przeniesione na porcelanę opolską. Główną motywacją do podjęcia tej próby przez Panią Stefanię Topolę było skopiowanie tego pięknego wzoru na bardziej trwałe tworzywo. Początkowo wzór na porcelanie był wydrapywany. Z czasem zaczęto nanosić go piórem i farbami, a następnie dla utrwalenia wypalano go w specjalnym piecu. Na początku były to wzory malowane jednym kolorem, głównie białą farbą na ciemnym tle. Z czasem zaczęto używać całych zestawów kolorystycznych.

– *Dlaczego warto tworzyć? Drapanie daje odprężenie. W czasie zdobienia jajek nie myśli się o niczym innym. Mój wrodzony perfekcjonizm nie daje mi spokoju i staram się, żeby wzór był coraz bardziej staranny. Poza tym chciałabym się znaleźć w gronie twórców ludowych zrzeszonych w opolskim oddziale Stowarzyszenia Twórców Ludowych* – przekonuje Ewa Olbryt, która poza tworzeniem w czasie wolnym, jest także kuratorką całorocznej wystawy pt. „Krucha sztuka”, mieszczącej się w zabytkowym spichlerzu z Głogówka ulokowanym w Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu. Ludowe wzornictwo staje się obecnie inspiracją, a motywy zaczerpnięte z opolskiej kroszonki przenoszone są na inne przedmioty codziennego użytku, takie jak meble, ubrania i różnego rodzaju akcesoria. Budują one w ten sposób naszą regionalną markę i trafiają do szerokiego grona odbiorców.

Katarzyna Herwy

Źródło: Krucha sztuka czyli od kurzego jaja do opolskiej kroszonki pod redakcją Ewy Olbryt, kuratorki ww. wystawy

Wywiad ukazał się w kwietniowym wydaniu magazynu "Opole i Kropka":
www.opole.pl/dla-mieszkanca/aktualnosc/siegnij-po-kwietniowy-numer-opole-i-kropka

Dane kontaktowe
Wydział Kultury, Promocji i Komunikacji Społecznej

Tagi
kroszonka opolska
Opole i kropka

tradycja
Wielkanoc